

nova sredstva za razširitev železarne, doživlja mesto močnejši utrip kot dotlej. V zadnjem letu pred vojno je železarna zaposlovala okrog 4.000 delavcev. Ob premogovniku so v tem času zgradili termoelektrarno. Pred vojno je Zenica štela okrog 12.500 preb. Toda rast števila prebivalstva je bila med obema vojnama počasnejša (1,9 % letno) kot v času avstroogrške zasedbe (6,3 %).

Silen razmah je Zenica doživljala po drugi svetovni vojni. Temu razdobju je odmerjena v knjigi skoraj polovica prostora. S progo Samac-Sarajevo je bila osrednja Bosna vključena v normalnotirno železniško omrežje. Leta 1948 prično v Zenici z gradnjo velikega kombinata črne metalurgije, ki danes zaposluje okrog 15.000 ljudi. Avtor podrobno analizira geografske pogoje za zgraditev tega temeljnega orjaka ne samo bosanskega gospodarstva, temveč celotnega jugoslovanskega značaja (tradicija, surovine: železova ruda iz Vareša, a v zadnjem času uporabljajo vedno več kakovostne rude iz oddaljene Ljubije; pogonsko gorivo ali premog ali elektrika, tehnološke surovine kot npr. apnenec, koks, delovna sila itd.). Samo poslopja zeniškega metalurškega kombinata zavzemajo eno tretjino mestne površine. Danes je železarna tista gospodarska veja, ki daje celotni mestni aglomeraciji svojevrstno podobo.

V tem delu knjige je zelo podrobno prikazana celotna gospodarska struktura Zenice, orisane so njene obrtne, trgovske, gostinske, javne in komunalne in še druge funkcije. Pri prikazu vplivnih območij mesta je zelo značilna ugotovitev, da se zona tedenskega prihoda na trg od turških časov do danes v glavnem ni spremenila, čeprav je po stopnji intenzivnosti precej oslabiljena.

Nagli geografski razvoj je neposredno vplival na rast števila prebivalstva, ki se je od predvojnega stanja do leta 1961 povečalo za blizu 555 %. Samo v letih 1948 do 1961 je prebivalstvo Zenice naraslo od 15.550 na 47.290 ljudi (letno za 9,4 %). S tem se je Zenica vključila v skupino srednje velikih mest v SR BiH in dobiva vse pomembnejše centralne funkcije za severno polovico osrednje bosenske gospodarske regije, ki vključuje Zeniško, Kakanjsko in Viteško polje.

Bjelovitičeva študija o Zenici in njeni okolici je napisana po sodobni poleografski metodologiji. Med glavne odlike dela moramo uvrstiti številne primerjave, s katerimi avtor poskuša ovrednotiti pomen in vlogo mesta z vsemi njegovimi atributi v ožjem in širšem prostoru. Zanimajo ga stare in nove prometne poti, s katerimi se je spreminjal položaj mesta, pa zaloge rudnega bogastva, tiste tehnološke spremembe, ki zahtevajo novih surovin bodisi domačega bodisi tujega porekla. In ne nazadnje nam je prav plastično orisal teritorialno in fiziognomsko rast mesta v turškem in v avstrijskem obdobju pa v dveh desetletjih prve Jugoslavije, kakor tudi številne poveljne in današnje spremembe, ki so skoraj docela zabrisale sledi prejšnjih obdobij (npr. turške kasabe). Tudi pri nadaljnjem razvoju mesta se avtor postavlja na trdna tla resničnosti in poudarja, da je največja ovira za bodoči napredek Zenice pomanjkanje ustreznih zazidalnih površin. Prav tako bo ozračje, ki je že danes zastrupljeno z industrijskimi plini, neugodno vplivalo na zdravo in dobro počutje prebivalcev (upoštevati je treba, da je na Zeniškem polju skoraj tri četrt dni v letu brez vetra). Skratka, Bjelovitičeva knjiga o Zenici je zanimivo delo tako z metodološkega kot z vsebinskega vidika, zato bomo geografi z zanimanjem in koristjo segli po njem.

Milan Natek

Krajša poročila

Zbornik na VIII kongres na geografite od SFRJ vo Makedonija od 9. IX. do 14. IX. 1968. Sojuz na Geografskate društva na SFRJ, Geografsko društvo na SR Makedonija. Redakcioni odbor: Dr. Panče Kirovski, glaven i odgovoren urednik, Dr. Todor Kondev, Dr. Mitko Panov, Dr. Grgo Mileski, Adrijana Ulčar i Stanko Stankovski. Zbornikot go sredil za pečat: Dr. Mitko Panov. Skopje 1968, str. 628.

S publikacijo zbornika našega skopskega kongresa se uspešno nadaljuje serija podobnih zbornikov, doslej edinih publikacij, ki so nekako odraz dela jugoslovanskih geografov v celoti. V zborniku so razen organizacijskega dela objavljeni vsi referati, o katerih smo poročali že v našem poročilu o kongresu v »Geografskem vestniku« 1968. Vsebinsko ugoden vtis zbornika motijo neverjetno številne in neopravičljive tiskovne napake, še posebno v tujezicičnih povzetkih, kar je še posebno kožljivo.

Jakim Sinadinovski-Stoilko Ivanovski-Mitko Panov, Titovveleškite sela. Socio-ekonomski ispitivanja. Skopje 1969, strani 600.

Obsežno delo je rezultat široko zasnovanega, timskega in meddisciplinarnega raziskovanja na Prirodoslovno-matematični fakulteti v Skopju. V njem so obdelani raziskovalni okvir in metodološke posebnosti študijskega projekta, osnovne geografske karakteristike Titoveleške kotline, osnovne karakteristike gibanja vaškega prebivalstva, socioekonomske spremembe pod vplivom industrializacije in urbanizacije, vprašanje kmetijske politike in kmetijske proizvodnje ter družbeno-političnega in kulturno-prosvetnega življenja na vasi. Delo ni zanimivo in iniciativno samo po svoji konkretni vsebini, temveč predvsem tudi kot metodološki vzgled.

Vladimir Klemenčič-Mitko Panov-Mirko Pak, Transformacija na selskoto stopanstvo i iskoristovanje na zemljišteto vo Goloznici. Geografski Razgledi, Skopje, knj. 6, 1968, str. 37-54.

Studija prinaša prve rezultate terenskih raziskovanj, ki jih je v zvezi z zvezno raziskovalno temo »Transformacija agrarnega okolja in strukture ter karta izrabe zemlje in s sodelovanjem v okviru ustrezne podkomisije Mednarodne geografske unije za dežele Vzhodne Srednje Evrope opravila terenska ekipa slovenskih in makedonskih geografov v sodelovanju z ekipo Geografskega inštituta Poljske akademije znanosti v Varšavi. Gre za rezultate raziskave v vasi Goloznici ob reki Topolki jugozahodno od Titovega Velesa.

Svetozar Ilešič, Reżimy rzek w Jugosławii. Przegląd Geograficzny, Warszawa, t. XL, z. 2, 1968, str. 505-509.

Za zvezek »Przeglada«, posvečen 60-letnici znanega krakovskega fizičnega geografa prof. M. Klimaszewskiego, je avtor prispeval kratek, vsebinsko nekoliko dopolnjen pregled rečnih režimov v Jugoslaviji, kakršen je izšel v Geografskem vestniku leta 1947.

Svetozar Ilešič, Podstawy klimatyczne regionalizacji fizycznogeograficznej Jugosławii. Przegląd Geograficzny, Warszawa, t. XL, z. 4, 1968, str. 758-770, z 1 kartogramom.

Za zvezek »Przeglada«, posvečen 60-letnici varšavskega fizičnega geografa prof. J. Kondrackega, je avtor prispeval pregledno shemo klimatskih področij Jugoslavije, kot eno od osnov fizično-geografske regionalizacije Jugoslavije.

Alojzj Woś Klimat w ujęciu kompleksowym wybranych miejscowości Jugosławii. Przegląd Geograficzny, Warszawa, t. XLII, z. 1, 1970, str. 70-94.

Avtor poskuša na osnovi podatkov za nekatera jugoslovanska mesta (Ljubljana, Zagreb, Beograd, Sarajevo, Split, Titograd in Skopje) uporabiti t. im. kompleksno metodo opredelitve klime kot »dolgoletnega režima vremena«. Pri tem se opira na frekvenco t. im. vremenskih skupin (skupine toplih, prehodnih in mrzlih vremen), ki jih v smislu klasifikacije L. A. Czubiurova (Kompleksna klimatologija. Moskva 1949) deli še naprej na »razrede vremena« (»klasy pogodye«) in sicer skupino toplih vremen na 7 (A-G), prehodnih na 2 (X, Y) in mrzlih na 6 (H-O). Svoje opredelitve za našete postaje v SFRJ primerja tudi z opredelitvami za nekatere poljske kraje.

S. I.

Prvi slovenski priročnik o družbeni geografiji

Avguštin Lah-Igor Vrišer, Sodobni svet. Družbena geografija. Obzorja, Maribor 1969. 1. del (Svetovno prebivalstvo) 509 strani, 2. del (Svetovno gospodarstvo) 278 strani. Stevilne tabele, kartogrami in fotografije.

Skupaj blizu 600 strani obsegajoče delo je družbena geografija sodobnega sveta, na kar posebej opozarja sam podnaslov. Z njim smo dobili Slovenci prvi obsežnejši tekst z raziskovalnega področja, čigar tematika zbuja zanimanje tudi izven okvirov stroke, kar je nedvomno močno doprineslo temu, da so izdaje podobnih del v svetu razmeroma zelo številne. Okoliščina, da sta delo napisala